

APSTIPRINU
LBTU IITF Dekāns
G.Vītols
2024.gada 29. janvārī

Latvijas Biozinātņu un tehnoloģiju universitāte
Inženierzinātņu un informācijas tehnoloģiju fakultāte
Inženiertehnikas un enerģētikas institūts

DARBA AIZSARDZĪBAS INSTRUKCIJA
Darbam ar metālapstrādes mašīnām
(101; 102; 124; 124A laboratorijas)

Nr. 10

Izstrādāta saskaņā ar LR Darba aizsardzības likuma
14.pantu, MK noteikumiem Nr.749 „Apmācības kārtība
darba aizsardzības jautājumos“ un izvērtējot darba vides
riskus un situāciju darba vietā.

SASKAŅOTS
Inženiertehnikas un enerģ. inst.vadītājs
A.Birkavs
2024. gada 25. janvārī

Instrukcijā lietoto terminu skaidrojums

Darba drošība - darba vides (apkārtējās vides, procesa, iekārtu, apkalpojošā personāla) stāvoklis, kas izslēdz dzīvībai bīstamo un kaitīgo ražošanas faktoru iedarbību uz cilvēku.

Darba aizsardzības instrukcija - darba paņēmieni un aizsardzības līdzekļu klāsts, kas nodrošina konkrētu darbu izpildes drošību.

Darba vieta - vieta, kur praktikants apmācību procesā atrodas pasniedzēja un arodapmācības meistaruru kontrolē.

Bīstams faktors - tehnisks vai tehnoloģisks faktors, kas zināmos apstākļos praktikantam var izraisīt traumas vai pēkšņu veselības pasliktināšanos.

Kaitīgs faktors – tehnisks vai tehnoloģisks faktors, kā iedarbība praktikantam zināmos apstākļos var izraisīt saslimšanu.

Individuālie un kolektīvie aizsardzības līdzekļi - līdzekļi, kas novērš vai samazina bīstamu un kaitīgu faktoru iedarbību uz praktikantu.

Pirmā palīdzība - palīdzība cietušajam (saslimušajam), ko savu iespēju apjomā sniedz personas ar kvalifikāciju medicīnā vai bez tās.

1. Vispārīgās prasības

1.1. Darba drošības instrukcija attiecas uz arodapmācības meistariem un studentiem - praktikantiem, kas apgūst praktiskās iemaņas meistara vadībā.

1.2. Katram praktikantam obligāti pirms darba uzsākšanas ir jāiepazīstas ar darba drošības noteikumiem par ko izdara ierakstu instruktāžas žurnālā.

1.3. Prasības darba vietas iekārtošanai un tehnoloģiskā procesa organizācijai:

1.3.1. praktikantu apmācība metālapstrādes darbnīcās notiek pasniedzēja un arodapmācības meistaruru vadībā. **Nodarbību vadītājiem aizliegts atstāt darbnīcas bez uzraudzības;**

1.3.2. darbmašīnas jāuztur tehniskā kārtībā, tās regulāri jāeļļo un jāregulē;

1.3.3. darbmašīnas jāuztur tīras; no tām regulāri notīra skaidas, eļļas traipus un putekļus;

1.3.4. darbmašīnu piedziņas un pārvadu iežogojumiem ir jābūt atveramiem tehniskās apkopes laikā, bet jānovērš piekļūšana darba procesā. Papildus iežogojumi (vairogi, aizslietņi) ir pieļaujami izņēmuma gadījumos, lai norobežotos no blakus esošajām darba vietām;

1.3.5. iespīlēšanas ierīcēm (palīginstrumentiem, skrūvspīlēm, patronām, konduktoriem u.c.) jāatbilst tehniskām prasībām, kas nodrošina ciešu instrumentu un sagatavju iespīlēšanu;

1.3.6. nostiprinot sagataves, jālieto instrumenti, kas pasargā rokas no traumām;

1.3.7. metālapstrādes mašīnu darba zonas grīdai jābūt nosegtai ar koka režģi;

1.3.8. aizliegts plānot un izpildīt jebkādas metālapstrādes mašīnu remonta un regulēšanas darbus nodarbību laikā un ārpus darba laika.

1.4. Darba vides iespējamie riska faktori:

1.4.1. kontakts ar rotējošiem un kustīgiem darbmašīnas izpildelementiem;

1.4.2. skaidu un cita veida atlūzu izsviešana griezējinstrumentiem lūstot;

1.4.3. sagatavju izraušana no iespīlēšanas ierīces;

1.4.4. paaugstināts trokšņa līmenis darba zonā;

1.4.5. strāvas triecieni un elektrotraumas;

1.4.6. apdedzināšanās saskarē ar skaidām un sagatavi

1.5. Kolektīvie un individuālie darba aizsardzības līdzekļi:

1.5.1. kolektīvie aizsardzības līdzekļi - ventilācijas iekārtas, norobežojumu aizslietņi, telpu apgaismojums, elektroiekārtu sazemējums;

1.5.2. individuālās aizsardzības līdzekļi - aizsargbrilles, sejas maskas, cimdi, priekšauti vai spectērpi (halāti).

1.6. Ugunsdrošības prasības:

1.6.1. ugunsdzēsamajiem līdzekļiem jāatrodas brīvi pieejamās vietās;

1.6.2. aizliegts smēķēt un lietot atklātu uguni darba vietās;

1.6.3. izlietos darbavietas eļļainos apkopes materiālus uzglabāt slēgtās metāla kastēs.

1.7. Elektrodrošības prasības:

1.7.1. darbmašīnu korpusiem un elektrosadales skapjiem jābūt sazemētiem;

1.7.2. darbmašīnu elektromotoru strāvu vadošām daļām jābūt nožogotām;

1.7.3. darbmašīnu vadības (svirslēdzis, reostats, slēdži) elementiem jāatbilst prasībām, kas novērš iespējas pieskarties strāvu vadošām daļām;

1.7.4. vietējam apgaismojumam izmantot iekārtas, kuru spriegums nepārsniedz 42V;

1.7.5. elektroiekārtas remontus drīkst veikt tikai kvalificēts speciālists.

1.8. Darba higiēnas prasības:

1.8.1. gaisa temperatūrai telpās jābūt ziemā 18°C - 20°C; vasarā 21°C - 23°C;

1.8.2. relatīvajam gaisa mitrumam jābūt robežās 40 - 60%;

1.8.3. darba vietas apgaismojums pieļaujams ne mazāks par 150lx;

1.8.4. gaismas avots nedrīkst būt apžilbinošs.

1.9. Par konstatētiem iekārtu, ierīču un instrumentu bojājumiem praktikanta pienākums ziņot arodapmācības meistaram vai pasniedzējam. Darbu atsākt tikai pēc trūkumu novēršanas.

1.10. praktikanti, kas nepakļaujas darba aizsardzības instrukcijas prasībām, tiek atstādināti no prakses.

2. Darba drošības prasības, uzsākot darbu

- 2.1. Darbu ar metālapstrādes mašīnām atļauts uzsākt tikai pēc instruktažas.
- 2.2. Strādāt ar metālapstrādes mašīnām atļauts darba apgērbā. Apgērbam jābūt atbilstoša izmēra un piegulošam. Piedurkņu aprocēm jābūt aizpogātām. Apgērbs nedrīkst traucēt kustības. Ja mati gari, tie jāpaslēpj zem galvassegas.
- 2.3. Darbam nepieciešamos instrumentus un ierīces novietot tiem paredzētā vietā, sakārtojot lietošanas secībā; sagataves un detaļas novietot atsevišķi no instrumentiem vietās, lai neapgrūtinātu darbmašīnas apkalpošanu. Darba zonā nedrīkst atrasties nevajadzīgas lietas.
- 2.4. Pārbaudīt darbmašīnas gatavību darbam:
 - 2.4.1. pārlicināties vai iežogojumi, ja tādi nepieciešami, atrodas savās vietās un ir stabili;
 - 2.4.2. pārlicināties par vadības sviru un rokratu darbību, pārslēdzot sviras un pagrozot rokratus; pārlicināties vai darbmašīnas izpildelementi brīvi pārvietojas;
 - 2.4.3. Iestatīt kustības ieslēgšanas sviras brīvgaitā un ieslēgt galveno piedziņu; pārlicināties vai piedziņa darbojas bez liekiem trokšņiem;
 - 2.4.4. pārlicināties vai galvenās piedziņas sajūgs un padeves mehānismi neieslēdzas vai neizslēdzas patvaļīgi;
 - 2.4.5. pārlicināties par dzesēšanas šķidrums padeves darbību;
 - 2.4.6. pieregulēt vietējo apgaismojuma, lai gaisma nespīdētu acīs.
- 2.5. Pārlicināties ierīču darbību:
 - 2.5.1. iespīlēšanas ierīcēm jānodrošina drošs sagataves iespīlējums;
 - 2.5.2. griezējinstrumentu asmeņiem jābūt asiem, bez plaisām un izlūzumiem;
 - 2.5.3 rokas instrumentiem jābūt droši nostiprinātiem gludos kātos;
 - 2.5.4. uzgriezņu atslēgu darba virsmām paralēlām, spraugas izmēram jāatbilst uzgriezņa izmēram; pagarināt atslēgas garumu ar uzmaucot cauruli ir aizliegts.

3. Darba drošības prasības, veicot darbu

- 3.1. Nostiprināt apstrādājamo sagatavi ierīcē (skrūvspīlēs patronā) cieši pievelkot, atbilstoši nostiprināt griezējinstrumentus.
- 3.2. Lai netraumētu acis no atlecošajām metāla skaidām, strādāt aizsargbrilles ar neplīstošiem stikliem.
- 3.3. Ieslēgt galveno piedziņu un, lēni tuvinot apstrādājamajai virsmai griezējinstrumentu, uzsākt apstrādi.
- 3.4. Apstrādes gaitā nenoliekties pār sagatavi un nepieskarties ar rokām instrumentam vai sagatavei.

- 3.5. Pirms apstrādāto virsmu mērīšanas, izslēgt piedziņu, attālināt griezējinstrumentu, lai aizķerot griezējasmaņus netraumētu rokas.
- 3.6. Apstrādes procesā sekot, lai dzesēšanas šķidrums padeve būtu nepārtraukta un vienmērīga, lai griezējinstrumentu nepārkarstu.
- 3.7. Novākt skaidas no darbmašīnas tikai pēc piedziņas izslēgšanas un pilnīgas izpildelementu kustības pārtraukšanas.
- 3.8. Ja darba gaitā un sejas vai rokām nokļuvis dzesēšanas šķidrums, to nomazgāt ar tīru ūdeni; jo nelielu skrambu gadījumos tas var izraisīt ādas iekaisumus.
- 3.9. Darba procesā ar metālapstrādes mašīnām, aizliegts:
- 3.9.1. apstrādāt sagataves, kas nav cieši nostiprinātas, vai iespīlēšanas ierīces nav tehniskā kārtībā;
- 3.9.2. strādāt pirkstaiņos, dūraiņos vai, ar apsaitētiem pirkstiem, ja uz rokām nav uzvilkti gumijas pirkstiņi;
- 3.9.3. slapināt (lai atdzesētu) sagatavi vai griezējinstrumentu ar mitrām lupatām;
- 3.9.4. atvērt vai noņemt pārvalu aizsargnožogojumus;
- 3.9.5. pieskarties ar rokām rotējošai sagatavei;
- 3.9.6. aizvērt skaidas ar rokām vai āķiem;
- 3.9.7. nopūst skaidas ar saspiesto gaisu no darbmašīnas un apģērba;
- 3.9.8. atiet īslaicīgi no neizslēgtas darbmašīnas, atstājot to bez uzraudzības;
- 3.9.9. ļaut strādāt ar darbmašīnu citai personai, ja to nav norīkojis pasniedzējs.

4. Darba drošības prasības ārkārtējās situācijās

- 4.1. Ja rodas avārijas situācija, praktikantam nekavējoties jāpārtrauc darbs, jāizslēdz darbmašīnas piedziņa un jāinformē pasniedzējs vai arodapmācības meistars par negadījumu.
- 4.2. Ja pārtrūkst elektroenerģijas padeve, izslēgt vadības sviras, attālināt griezējinstrumentu no sagataves.
- 4.3. Ja acīs iekļūst dzesēšanas šķidrums, izskalot acis ar lielu tīra ūdens daudzumu.
- 4.4. Ja iegūta trauma, notikusi saindēšanās vai pēkšņa saslimšana, nekavējoši jāinformē pasniedzējs vai arodapmācības meistars, kurš organizē pirmo palīdzību un vajadzības gadījumā nosūta cietušo uz medicīnas iestādi.

5. Darba drošības prasības, beidzot darbu

- 5.1. Izslēgt darbmašīnas piedziņu. Vadības sviras iestatīt neitrāla pozīcijā.
- 5.2. Sakārtot darba vietu. Novākt ar birsti skaidas, notīrīt darbmašīnu un ieeļļot vadotnes.

5.3. Metāla skaidas savākt speciāli novietotās kastēs - melno metālu skaidas nejaukt kopā ar krāsaino metālu skaidām. Izlietotos slaukāmos materiālus ievietot metāla kastē ar blīvi piegulošu vāku.

5.4. Izgatavotās detaļas uzrādīt pasniedzējam.

5.5. Par pamanītajām tehniskajām problēmām informēt pasniedzēju vai arodapmācības meistarū.

IZSTRĀDĀJA:

Laboratoriju vadītāja

I.Meņķe